

Miha Mehtsun

V KREMLJIH COFFIN JOEJA

José Mojica Marins in njegovi filmi

José Mojica Marins¹ je filmski samouk, avtor pošastnega Coffin Joeja, brazilske horror ikone št. 1, upodobljene tudi v številnih stripih in knjigah. »Buñuel grozljivk« in »brazilski Dario Argento«, kot ga včasih poimenujejo, je v svojih filmih razvil edinstveno poetiko, ki ji niso tuji tako eksplicitni splatter vložki kot tudi nadrealistični arty prijemi. To živo legendo bomo lahko videli na letošnjem Grossmannovem festivalu filma in vina v Ljutomeru, kjer bo prejel nagrado za življenjsko delo, ogledali pa si bomo lahko tudi izbor njegovih filmov.

José Mojica Marins je bil rojen 13. marca 1936. Ko je bil star tri leta, se je družina preselila v São Paulo, kjer je dobil njegov oče službo kinooperaterja. Tako je vzljubil film, še posebej ga je očaral Charlie Chaplin, močan vtis pa naj bi pustile tudi podobe spolnih bolezni, ki jih je slučajno videl v izobraževalnem filmu ... Ko je za deseti rojstni dan dobil 8,5-milimetrsko kamero, je posnel svoj prvi film, versko obarvani *Sodni dan* (O Juízo Final, 1948). S stripi obsedeni deček je vanj vključil leteče krste in ljudi, ki razpadejo v črve, kar je povzročilo šok pri duhovniku, ki si je med prvimi ogledal izdelek malega režiserja. V naslednjih letih je posnel okoli 35 filmov na 16-milimetrsko kamero, preden je leta 1954 pričel s snemanjem svojega 35-milimetrskega prvenca *Božja sodba* (Sentença de Deus), ki pa ga ni nikoli dokončal, saj je bilo zaradi smrti igralkice Conchite Espanhol snemanje prekinjeno.

Prvi uradni celovečerec *Pustolovčeva usoda* (A Sina do Aventureiro, 1958) je obenem tudi prvi brazilski film, posnet v cinemaskopu, in prvi avtentični brazilski vestern. Zaradi prizora kopanja pod slapom, ki vsebuje obilo golote, je Cerkev film obsodila in pozvala k bojkotu. Takrat še globoko verni Marins se jim je hotel prikupiti z musicalom *Moja usoda je v tvojih rokah* (Meu Destino em Tuas Mãos, 1963), a duhovniki ga kljub odobravanju vsebine niso hoteli prikazati. Zato se je istega leta odločil, da bo posnel prvo brazilsko grozljivko, in sicer po prav posebej morečih sanjah, ki so mu porodile idejo za lik Coffin Joeja. Odločni Marins je prodal praktično vse svoje imetje in najel profesionalno tehnično ekipo

TO ŽIVO LEGENDO BOMO LAHKO VIDELI NA LETOŠNJEM GROSSMANNOVEM FESTIVALU FILMA IN VINA V LJUTOMERU, KJER BO PREJEL NAGRADO ZA ŽIVLJENJSKO DELO, OGLEDALI PA SI BOMO LAHKO TUDI IZBOR NJEGOVIH FILMOV.

iz Vera Cruza, tedaj najpomembnejšega brazilskega filmskega studia. Ker so na mladega režiserja in njegov miniaturni studio gledali z nezaupanjem, so zahtevali dnevno plačilo, nato pa je še tik pred začetkom snemanja glavni igralec odpovedal sodelovanje. Takrat je Marins sprejel usodno odločitev: pograbil je črno ogrinjalo, ki je ležalo v studiu, si izposodil cilinder in Coffin Joeja odigral kar sam. Ekipo je razdelil na dve skupini, ki sta delali po 12 ur na dan, medtem ko je sam ves čas bedel. Pri tem si je pomagal z amfetamini, ki jih je dobil kar v lekarni. Z njimi je tako pretiraval, da je po končanem snemanju moral poiskati zdravniško pomoč, da je sploh lahko zaspal. Leta 1964 je črnobeli *Opolnoči bom vzel tvojo dušo* (À Meia-Noite Levarei Sua Alma) začel svoj težavni, a zmagoviti pohod po brazilskih kinodvoranah. Zgodba o bogokletnem pogrebniku, ki v svoji obsedenosti s spočetjem popolnega potomca zagreši okrutne zločine, pri tem pa se spušča v pogoste monologe, ki se jih ne bi sramovala niti Nietzsche in La Vey, je zaradi svoje

dovršene vizualne podobe, pa tudi obilice nasilnih in šokantnih prizorov pri občinstvu naletela na navdušenje, Marinsu pa so podpora izrekli tudi svetovno priznani filmarji Glauber Rocha, Anselmo Duarte in Luís Sérgio Person.

Leta 1968 je sledilo nadaljevanje *Nocoj bom obsedel tvoje truplo* (Esta Noite Encarnarei no Teu Cadáver), ki Joeja ponovno pokaže v iskanju idealne matere

za svojega popolnega potomca. V ta namen šest lepotic podvrže strahotnim preizkusom, ki vključujejo tudi neposredni stik s številnimi pajki in kačami. Pri snemanju je nabriti Marins uporabil kar prave živali, prestrašene igralkice pa je pred tem anesteziral z žganjem. Na splošno je bil znan po domiselnih avdicijah, na katerih so kandidati morali jesti žive hrošče ali pa se pustiti zakopati pod zemljo. Nadaljevanje je poskrbelo za še večje navdušenje kot prvi del, k temu pa je v veliki meri pripomogla 8-minutna barvna sekvenca, ki prikazuje popolnoma samosvojo, nadrealistično vizijo pekla.

Leta 1967 je začel voditi TV-oddajo *Onkraj, daleč onkraj onkraj* (Além, Muito Além do Além), v kateri je v vlogi Coffin

¹ Redni bralci *Ekrana* ste nanj lahko naleteli že marca 2010 v Mali rubriki groze.

Joeja napovedoval kratke grozljive zgodbe izpod peresa pisca in scenarista Rubensa Luchettija, ki je postal njegov redni sodelavec. Tri zgodbe iz serije so leta 1968 doživele tudi filmsko upodobitev v omnibusu *Trilogija groze* (Trilogia de Terror), pri katerem sta poleg Marinsa sodelovala še Ozualdo Candeias in Luís Sérgio Person. Iz treh zgodb je sestavljen tudi *Čudni svet Coffin Joeja* (O Estranho Mundo de Zé do Caixão, 1968), v katerem se naš (anti)junak pojavi le kot povezovalc.

Pravi šok je sledil v obliki divjega *Prebujenje zveri* (O Ritual dos Sádicos, 1970). V svojem doslej najbolj ambicioznem filmu se je Marins lotil raziskovanja virov raznih deviantnih oblik obnašanja s poudarkom na prizorih zlorabe mamil in spolnosti, ki jih s pomočjo nelinearne naracije, nenavadne montaže in bizarnih, nadrealističnih domislic brez zadržkov meče gledalcu v obraz. To pot se ga cenzorji niso usmilili. Film je bil v hipu prepovedan, zahtevali so celo uničenje vseh kopij filma. Prepoved je trajala več kot 20 let, film pa še do danes ni bil predvajan v kinematografih, razen na festivalih in posebnih projekcijah.

Kljub finančnim težavam, ki so ga pestile zaradi prepovedi, je v naslednjih letih posnel eno svojih največjih mojstrov, *Konec človeka* (Fimís Homínis, 1971), sarkastično zgodbo o skrivnostnem možaku, ki se pojavi iz morja. Nato je pod psevdonimom J. Avelar posnel bizarni erotični film *Devica in mačo* (A Virgem e o Machão, 1974), ki mu jih je z leti sledilo še nekaj, tudi pornografskih, recimo *24 ur eksplicitnega seksa* (24 Horas de Sexo Explicito, 1985), ki vsebuje domnevno prvo brazilsko upodobitev bestialnosti. Vzporedno je seveda nadaljeval s svojim poslanstvom: v *Krvavem eksorcizmu Coffin Joeja* (Exorcismo Negro, 1974) je uporabil idejo, ki jo je nekaj let kasneje veliko bolje vnovčil Wes Craven z *Novo nočno moro* (New Nightmare, 1994). V filmu namreč igra samega sebe, Coffin Joe pa se iz sveta domišljije preseli v resničnost in začne svojemu avtorju streči po življenju. Po *Peklenskem mesu* (Inferno Carnal, 1977), adaptaciji krajše zgodbe iz Joejeve TV-oddaje, je leta 1976 pričel snemati avtobiografski film *Demoni in čudeži* (Demônios

e Maravilhas), ki pa v Braziliji nikoli ni bil prikazan, zato pa je 20 let kasneje izšel na videu v ZDA. Po kaotičnih *Halucinacijah zblojenega uma* (Delírios de um Anormal, 1978), v katerih je zbral nekatere izmed neuporabljenih in cenzuriranih prizorov iz prejšnjih filmov in jim dodal 35 minut na novo posnetega materiala, je posnel še eksploatacijski horror *Perverzija* (Estupro, 1979). Kljub temu, da je potem skoraj 20 let snemal le erotiko, medtem ko številnih ostalih projektov nikakor ni mogel dokončati, nato pa za skoraj 10 let prenehal snemati celovečerce, je njegov kult nezadržno rasel – doma zaradi vodenja oddaj na televiziji, v tujini pa predvsem zahvaljujoč izdaji njegovih filmov na ameriškem in azijskem tržišču.

Leta 2005 sta mu brazilski predsednik Luiz Inácio Lula da Silva in tedanji minister za kulturo Gilberto Gil podelila nagrado za dosežke na področju kulture, tri leta kasneje pa je napočil čas za zmagoslavno vrnitev z *Utelesenjem zla* (Encarnação do Demônio), zaključnim delom trilogije o Coffin Joeju (kopica filmov, v katerih se naš priljubljeni grobar sicer pojavi, iz takšnih ali drugačnih razlogov ne sodijo v njo), najrazkošnejšim, pa tudi najbolj ekstremnim filmom v Marinsovi karieri, saj po eksplicitnosti številnih nasilnih prizorov prekaša večino sodobne horror produkcije, obenem pa ohranja vse značilne elemente, od metafizozofskih modrovanj preko

najbizarnejših domislic do osupljivih, morastih vizualij. Po pričakovanjih je povzročil pravo ekstazo med ljubitelji grozljivk in pripomogel k novemu valu popularnosti tega samosvojega avtorja, ki so mu spet na veliko odprli vrata najprestižnejši festivali, od montrealške Fantasie, Stockholma, Rotterdama in Sitgesa do Benetk.

Seveda pa neuničljivi horror čarovnik še zdaleč ni rekel zadnje besede. Kdo ve, mogoče bo prav na Grossmannu razkril, kakšne grozote namerava v prihodnje izpustiti na nič hudega sluteče občinstvo ...

**LETA 2005 STA MU BRAZILSKI
PRESEDNIK LUIZ INÁCIO LULA DA
SILVA IN TEDANJI MINISTER ZA KULTURO
GILBERTO GIL PODELILA NAGRADO ZA
DOSEŽKE NA PODROČJU KULTURE, TRI
LETA KASNEJE PA JE NAPOČIL ČAS ZA
ZMAGOSLAVNO VRNITEV Z UTELEŠENJEM
ZLA (ENCARNAÇÃO DO DEMÔNIO)**